

Per Galle

[Indlæg 1 af 3, 10. maj 2013.]

En ph.d. for kunstnerisk udviklingsarbejde er i bedste fald umulig, i værste fald ødelæggende.

Per Galle, lektor ved Kunstakademiets Designskole.

Tak, Ida og Henrik, for en indbydende og interessant *KADK Fagavis* (maj 2013). Avisen rummer mange gode tanker, men også én, som jeg her vil advare imod. I debatartiklen ”Definition af kunstnerisk udviklingsvirksomhed på ph.d.-niveau” (side 12-14) foreslår I en definition af kunstnerisk udviklingsvirksomhed (som jeg for nemheds skyld vil forkorte ”KUV”) tilpasset KADKs profil. I karakteriserer endvidere, sådan som jeg læser de første ca. 6 spalter af artiklen, KUV og forskning som to beslægtede, men *distinkte* aktiviteter. Så langt så godt, og det kan jeg tilslutte mig. Men i artiklen slår I også til lyd for, at ph.d.-graden fremover bør kunne tildeles mere eller mindre (omfanget fremgår ikke) på grundlag af KUV. Og *det* foruroliger mig.

I skriver nemlig allerede side 12 (spalte to): ”Frem til nu er den kunstneriske videns- og erkendelsesproduktion, der er blevet udviklet med afsæt i kunstnerisk udviklingsvirksomhed, imidlertid kun i mindre grad blevet dokumenteret og akkrediteret som en ’forskningskategori’ i egen ret”. Deri ligger implicit, at sådan behøver det ikke vedblive at være; det antydes ligefrem, at KUV bør akkrediteres som *forskningskategori*. (Altså at KUV og forskning måske alligevel ikke er distinkte.) I efterlyser i forlængelse heraf ”fælles rammer og kriterier for dokumentation af [KUV] som en særskilt videns- og erkendelseskabende aktivitet”. Jeg bestrider ikke, at vi skal have sådanne rammer og kriterier. Heller ikke, at KADK skal bedrive KUV. Men jeg bestrider, at KUV er en forskningskategori i videnskabelig forstand, og at ph.d.-graden bør kunne tildeles helt eller delvis som anerkendelse af KUV.

At det er noget i den retning, I ønsker, fremgår af flere passager i jeres debatartikel. I skriver således, ”Ph.D.-afhandlinger, der bygger på kunstnerisk udviklingsvirksomhed eller hvor virksomheden indgår som en del af et Ph.D-projekt, er *idag* samtidig – og uomgængeligt – underlagt krav om at honorere fordringer til videnskabelighed” (side 13, spalte tre og fire; min kursiv). Også deri ligger en implicit påstand, nemlig at sådan bør det ikke vedblive med at være.

Per Galle

Påstanden gøres temmelig eksplicit lidt længere fremme, hvor I skriver: ”Den danske kvalifikationsramme på Ph.d.-niveauet skaber dog samtidig mulighed for, at KADK forfølger sin ambition om – i visse tilfælde – også at gøre kunstnerisk udviklingsvirksomhed til et aspekt af [ph.d.-] afhandlingen”. Sidst i spalte fire taler I desuden om ”[v]ægtningen i det enkelte Ph.D-projekt mellem *kunstnerisk produkt* og refleksion” (kursiv tilføjet). Disse passager læser jeg som jeres tilslutning til, at den videns- og erkendelsesproduktion, der stammer fra KUV – ja, sågar *selve det kunstneriske produkt* – i et vist omfang, hvis den blot ledsages af en passende refleksion mv., skal være udslagsgivende for, om en afhandling kan godkendes som grundlag for tildeling af ph.d.-graden!

Dette er ikke en harmløs anbefaling af, at KUV bør kunne inddrages i videnskabelig forskning som en metode til dataindsamling, eller at KUV selv bør kunne gøres til genstand for en videnskabelig undersøgelse – hvilket ville være helt ukontroversielt. Jeres artikel implicerer derimod et forslag eller en hensigtserklæring om, *enten* at gøre kunstudøvelse i form af KUV til videnskabelig forskning (mere præcist: at ophæve skellet mellem begreberne KUV og videnskabelig forskning), *eller* at åbne for, at ph.d.-graden tildeles på et ikke rent videnskabeligt-forskningsmæssigt grundlag. Begge dele er dybt problematiske. Lad mig forklare hvorfor.

Allerførst vil jeg påvise, at en sammenblanding af KUV og videnskabelig forskning som grundlag for tildeling af ph.d.-graden hverken er hjemlet i den gamle ph.d.-bekendtgørelse, som vi hidtil har skullet følge, eller i den seneste nye. Både den gamle bekendtgørelse (BEK nr. 114 af 8. marts 2002), og den nye (BEK nr. 18 af 14. januar 2008) er klare i mælet om kriterierne for tildeling af en ph.d.-grad:

I den gamle står der i § 3 bl.a.: ”Ph.d.-graden tildeles som anerkendelse af, at den, der får graden tildelt, [...] ved en afhandling [...] har dokumenteret at være i stand til at gennemføre et videnskabeligt projekt ved selvstændig anvendelse af fagets videnskabelige metoder og derved har ydet en forskningsindsats svarende til international standard for ph.d.- grader inden for fagområdet.” Med andre ord: *man får en ph.d.-grad som tegn på, at man har lært at forske videnskabeligt.*

Per Galle

I den nye bekendtgørelse står der tilsvarende, at man skal have forsvaret en afhandling for at få ph.d.-graden; og om afhandlingen hedder det i § 11: ”Ph.d.-afhandlingen skal dokumentere forfatterens evne til at anvende fagets videnskabelige metoder og til at yde en forskningsindsats svarende til de internationale standarder for ph.d.-grader inden for fagområdet.” Med andre ord: *man får en ph.d.-grad som tegn på, at man har lært at forske videnskabeligt.*

Havde det været tilladt at benytte andre kriterier for tildeling af ph.d.-graden, må vi gå ud fra, at der var nævnt sådanne andre kriterier i ph.d.-bekendtgørelserne. Det er der ikke. En ph.d.-grad er altså noget man får, hvis *og kun hvis* man gennem behørig bedømmelse viser, at man kan forske videnskabeligt. I tilfælde, hvor der i arbejdet med en ph.d.-afhandling indgår KUV, er dette derfor *qua KUV* irrelevant for tildeling af graden. *Medmindre* KUV i sig selv regnes som en form for videnskabelig forskning.

Så hvis I vil tildele ph.d.-graden (enten helt eller delvist) på grundlag af KUV under de nugældende formelle regler (der altså udelukkende tillader tildeling på grundlag af videnskabelig forskning), så er I nødt til at overbevise omverdenen om, at KUV *er* en form for videnskabelig forskning. Men i så fald har I allerede brændt alle broer foran jer; tydeligst ved på side 16 i fagavisen at anføre som ”FAKTA”, at KUV befinder sig et sted *mellem* yderpunkterne på det ”kontinuum af forskellige former for videns- og erkendelsesproduktion”, der går fra videnskab til kunst. For KUV er efter denne (for mig at se rigtige) opfattelse *ikke* en form for videnskabelig forskning; de to begreber beskrives her netop som beslægtede, men *distinkte*. Og hvis ikke de netop var distinkte, ville der i øvrigt heller ikke være grundlag for at slå på, som I (med rette) gør flere steder i avisen, bl.a. i baggrundsartiklen side 19, at KADK står på tre ”ben”, nemlig forskning, kunst, og kreativ praksis i arkitektur eller design. KUV er således ifølge fagavisens fakta- og baggrundsstof ikke det samme som videnskabelig forskning, og at tildele graden helt eller delvist på basis af KUV lader sig derfor ikke gøre under de nugældende regler.

Hvis I vil fastholde, at ph.d.-graden skal kunne tildeles helt eller delvist på basis af KUV, har I derfor kun én mulighed tilbage: nemlig at argumentere for, at det skal ske under *andre regler* end de nugældende. Denne tilgang forudsætter et politisk arbejde for en ny bekendtgørelse, der tillader, at ph.d.-graden tildeles helt eller delvist på grundlag af andet end videnskabelig forskning. Om et

Per Galle

sådant politisk projekt overhovedet er gennemførligt, skal jeg ikke kunne sige. Hvis ikke, så ender historien her, med en tør konstatering af, at jeres forslag eller hensigt ikke kan realiseres.

Men lad os for argumentets skyld antage, at KADK gennem politisk arbejde fik Ministeriet til at vedtage en ny bekendtgørelse, der tillod os at tildele ph.d.-graden helt eller delvist på baggrund af KUV (forstået som noget andet end videnskabelig forskning). Hvilket lys mon det ville sætte os i, set med omverdenens øjne? Spørgsmålet er rent retorisk, for det forekommer indlysende, at KADK i en sådan situation ville få ry som stedet, hvor man uddeler ph.d.-grader til folk, der ikke har vist, at de kan deres videnskabelige håndværk – eller i hvert fald ikke kan det så godt som man skal kunne det på de ”rigtige” universiteter. Vi ville altså sætte vores hårdt tilkæmpede gode navn og rygte som seriøs forskningsinstitution over styr. Og *det* er for høj en pris at betale for at realisere jeres idé om en KUV-baseret ph.d. Jeg vil derfor indtrængende opfordre jer til at lade den afgå ved en stille død hurtigst muligt, inden den slipper uden for Intranettet og når at forvolde skade.

(PS: Hvis I vil anerkende dygtige kolleger for deres indsats indenfor KUV, så indstift en pris, en medalje, eller en anden hædersbevisning til formålet. Men gå uden om alt, hvad der smager af akademisk grad.)

Per Galle

[Indlæg 2 af 3, 18. maj 2013]

Hej Katrine, [Katrine Lotz]

Tjah, måske er jeg er for sent ude–? Jeg var der i hvert fald ikke til at protestere, da faget teologi blev oprettet ved Københavns Universitet!

Du siger, at teologi er et fag, der ”har rigtig svært ved at redegøre for sin videnskabelighed, men som af historiske grunde ikke er blevet stillet til regnskab”. Det kan være du har ret, men jeg ser ikke, hvor vil du hen med det. For du kan vel næppe mene, at hvis et fag blot for længe siden er begyndt på en praksis, der i dag må anses for tvivlsom, så har faget dermed licens til at fremture med samme praksis i al evighed?

Din fremstilling af ph.d.-studiet hos ingeniører og på IT-Universitetet forekommer stærkt karikeret, og jeg tvivler på, at de pågældende faggrupper ville genkende deres egen praksis i den. (Selv har jeg i en fjern fortid vejledt et ph.d. projekt på DTU og et andet på Datalogisk Institut – der godt nok ligger på KU og ikke på ITU – men ingen af de to projekter foregik i hvert fald som du antyder. Heller ikke mit eget ph.d.-projekt i datalogi, for den sags skyld.) Du siger, at ”research by design” og ”research by art” ikke adskiller sig væsentligt fra din karikatur af teknisk forskning. Men er det et argument for ”research by design” og ”research by art”? For mig at se ligner det snarere et argument *imod*.

At forskning af Sander-typen har lettere end anden forskning ved at opnå finansiering og anerkendelse i form af grader, er muligt. Om vi af den grund skal bøje vores forskning mod Sanders ideal er et spørgsmål, der i høj grad kan diskuteres, men det er en anden diskussion end den, jeg har startet her, og som handler om det betimelige i at tildele ph.d.-graden for KUV.

Jeg er (som det fremgik af mit første indlæg) modstander af at tildele ph.d.-graden for KUV, fordi ph.d.-graden er en anerkendelse af forskning (i videnskabelig forstand), og KUV ikke er forskning (i videnskabelig forstand). Så når du gør mig opmærksom på, at Kunstakademiets Arkitektskole allerede i 2007 uddelte en *doktorgrad* på basis af KUV, og du ganske rigtigt påpeger, at

Per Galle

doktorgraden er en *højere* akademisk grad end ph.d.-graden, så finder jeg det kritisabelt af tilsvarende grunde; blot værre.

Misforstå mig ikke: Jeg har den største respekt for de mennesker, der tildeles sådanne grader for KUV. Jeg kritiserer ikke deres indsats med KUV. Jeg kritiserer ikke, at de har haft arbejdsro i nogle år til KUV. Jeg kritiserer ikke, at resultaterne anerkendes. Og jeg kritiserer ej heller, at en sådan anerkendelse kan kvalificere sin modtager til at søge en højt kvalificeret stilling ved KADK. Det, jeg kritiserer, er *anerkendelsens form*, når den gives på en sådan måde, at den kan forveksles med de anerkendelser, der gives for (videnskabelig) forskning.

Den hollandske praksis, du nævner sidst i dit indlæg, med at uddele ”Ph.d. Arts”-grader for hvad vi kalder KUV, er bedre end den ville være, hvis man blot kaldte sine grader ”ph.d.”-grader. Men de to betegnelser ligner dog hinanden så meget, at forveksling stadig er mulig, hvilket er kritisabelt.

Jeg er i øvrigt enig med dig i, at ph.d.-titlen ”ikke [er] et bevis på, at man kan forske indenfor et *bestemt* videnskabeligt paradigme”, som du skriver (min kursiv). Men jeg vil fastholde, at titlen er (eller i det mindste bør være) et bevis på, at man i det hele taget kan forske inden for et *videnskabeligt* paradigme. Og at KUV *ikke* er et videnskabeligt paradigme, jf. Fagavisens ord om kontinuummet og de tre ben.

Lad mig slutte med igen (og mere seriøst) at overveje din indledende påstand om, at jeg er for sent ude. Hvis den påstand skal give mening i sammenhængen, så må meningen være, at mine indvendinger mod at tildele ph.d.-graden (og *a fortiori* doktorgraden) på grundlag af KUV falder til jorden, fordi (1) Kunstakademiets Arkitektskole for længst har etableret en sådan praksis. Og (2) en praksis, der én gang er etableret af KA, ikke står til at ændre. Præmis (1) har du dokumenteret, så den skal jeg ikke drage i tvivl. Præmis (2) derimod, vil jeg bestride; og jeg kan ikke forestille mig, at du heller vil forsvare den i fuldt alvor. For lige så lidt som det er rimeligt, at teologi ”af historiske grunde ikke er blevet stillet til regnskab”, lige så lidt er det vel rimeligt, at KA skal nyde samme privilegium?

På Designskolen, som jeg kommer fra, har vi etableret en anden praksis, som afspejler sig i mine argumenter. Måske er vores diskussion derfor udtryk for et kultursammenstød, og skolernes fusion

Per Galle

er i så fald en anledning til at overveje, om vi skal leve videre i hver sin subkultur (forhåbentlig i ”fredelig sameksistens”), eller om vi kan finde sammen i en fælles enhedskultur. Hvis vi satser på det sidste, bør vi fordomsfrit, velovervejet, og ligeværdigt søge at skabe den på den jomfruelige byggegrund, som fusionen har åbnet for os.

Bedste hilsner,

:^) Per

Per Galle

[Indlæg 3 af 3, 22. maj 2013]

Kære Henrik, [Henrik Oxvig]

Det glæder mig meget at læse din grundige redegørelse. Det er godt således at få et samlet overblik over baggrunden for den aktuelle debat, og det er dejligt, at du så klart får sagt, hvad det er, du har i tankerne for fremtiden. Redegørelsen giver mig begrundet håb om, at det virkelig er en fordomsfri, velovervejede og ligeværdig enhedskultur for KADK, du vil sætte kursen imod.

Havde din redegørelse stået allerede i Fagavisen i stedet for det indlæg, jeg oprindelig opponerede imod ("Definition af kunstnerisk udviklingsvirksomhed på ph.d.-niveau"), så ville min opposition næsten have været som at sparke en åben dør ind.

Jeg fik jo det indtryk fra Fagavisen, at KADK styrede lige lukt mod at institutionalisere, hvad man nogle steder har omtalt som "Mickey Mouse-grader" (Dunin-Woyseth, 2003). Det er for mig en stor lettelse, at du i redegørelsen så klart siger, at "vi skal fastholde, at opnåelsen af ph.d.-graden forudsætter en videnskabelig, tese-styret afhandling", og det ser da også ud til, at du er enig med mig i, at kunststudøvelse, herunder KUV, kan indgå i arbejdet med en videnskabelig afhandling, nemlig som genstand for undersøgelse, eller som metode til dataindsamling, men *ikke* som stedfortræder for den videnskabelige undersøgelse.

Behov for terminologi- og begrebsarbejde

I den forbindelse vil jeg foreslå, at vi/du/KADK vælger den centrale *terminologi* med omhu, så enhver misforståelse eller uønsket konnotation forebygges. Ikke mindst i det forestående vigtige arbejde med at konsolidere KUV. Tænk blot på, hvor Betalingsringen kunne have været i dag, hvis man havde kaldt den f.eks. "Miljøzonen". Med KUM-rapporten om KUV er der allerede taget et vigtigt skridt i retning af begrebsafklaring. Men noget tyder på, at de centrale begreber i vores arbejdsfelt og ikke mindst den terminologi, vi bruger, trænger til fortsat bearbejdning.

Meget kunne således vindes, tror jeg, ved konsekvent *ikke* at bruge udtryk som "research by design", der i det onde øre kan lyde ret Mickey Mouse-agtige. I det hele taget har præpositions-

Per Galle

baserede termer for forskning – som siden Fraylings ofte citerede rapport (1993) har floreret (for ikke at sige hærgtet) i litteraturen i både hans oprindelige former og mange senere varianter – efter min mening en uheldig tendens til at skabe allehånde uklare associationer. Kan vi ikke bare nøjes med at sige ”forskning”, når det nu er *forskning*, vi mener? (Evt. suppleret med harmløse og rimeligt generelle termer som ”arkitekturforskning” og ”designforskning”, plus hvad kollegerne på Konservatorskolen måtte ønske at tilføje til listen.)

Det ville også gøre livet lettere for alle involverede og interesserede parter, hvis vi ydermere kunne enes om at reservere ordet ”forskning” til den videnskabelige form for vidensproduktion, så vi ikke hele tiden skal tale om ”forskning (i videnskabelig forstand)” for ikke at forveksle det med KUV eller andet. Udtrykket ”videnskabelig forskning”, som I brugte i jeres KUM-rapport fra 2012, er præcist, men kan, hvis man gør sig ondskabsfuld umage, forstås som udtryk for, at brugeren af udtrykket anerkender noget andet end egentlig forskning (nemlig pr. implikation ”uvidenskabelig forskning”) som forskning. Det er også både ubekvemt og potentielt forvirrende at være nødsaget til at tale om ”såkaldt forskningstid” som du gør, når det du mener er *tid til KUV*. Som et tentativt resultat af disse overvejelser vil jeg foreslå:

- at ”*vidensproduktion*” (evt. ”videns- og erkendelsesproduktion”, som du også bruger) bruges til at benævne et overbegreb, der dækker hele jeres ”landskab” eller ”kontinuum” fra KUM-rapporten 2012 (plus i andre sammenhænge en del mere);
- at ”*forskning*” benævner den videnskabelige vidensproduktion, der sker i videnskabelige ende af kontinuummet (såvel som i andre fag);
- at ”*kunstnerisk praksis*” bruges om vidensproduktion i den modsatte ende af kontinuummet; og
- at ”*kunstnerisk udviklingsvirksomhed*” (”*KUV*”) bruges om det, der ligger et passende (gennem den kommende afklaring nærmere fastlagt) sted mellem kontinuummets to yderpunkter.

Dette bringer mig frem til at stramme og udvide mit forslag: Når arbejdet med konsolidering af KUV går i gang, kunne det måske være en god ide at forberede eller supplere det med et langt mere grundigt og omfattende *terminologi- og begrebsarbejde* end hvad jeg har kunnet antyde ovenfor. I den forbindelse kunne det være nyttigt at lade sig inspirere af, hvad der foregår på sundhedsområdet. Se f.eks. terminologipjecen fra Sundhedsstyrelsen (2005). Sundhedsområdet er

Per Galle

jo meget forskelligt fra vores felt, men ligner det dog alligevel også; nemlig ved at spænde over både klinisk praksis i flere professioner, og højprofileret forskning.

Min fornemmelse på baggrund af Fagavisen og nærværende debat er, at et målrettet terminologi- og begrebsarbejde ville kunne lette arbejdet med afklaringen af KUV, og styrke vores evne til at kommunikere klart til omverdenen, hvad vi *så* er, når vi nu som du siger, ikke er et universitet.

Referencer:

Dunin-Woyseth, H. (2003). A brief retrospective: The tenth anniversary of doctoral education at the Oslo School of Architecture. *Nordisk Arkitekturforskning*, 16(1), 23-30.

Frayling, C. (1993). Research in Art and Design. *Royal College of Art Research Papers*, 1(1), 1-5.

Sundhedsstyrelsen (2005). *Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed*.

Lokaliseret 22. maj 2013, på www.sst.dk/publ/publ2005/cff/termpjece/termpjece3jun05.pdf